

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови / І. Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1980. – 286 с.
2. Вихованець І. Р. Семантико-синтаксична структура речення / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К.: Наук. думка, 1983. – 219 с.
3. Войцехівська В. Г. Придієслівне керування в сучасній українській мові (Словосполучення з префіксально-прийменниковою кореляцією) : дис. ... канд. філол. наук / Войцехівська Віра Григорівна. – К., 1969. – 342 с.
4. Мразек Р. Синтаксическая дистрибуция глаголов и их классы / Р. Мразек // Вопросы языкознания. – 1964. – № 3. – С. 50–62.
5. Степаненко Я. М. Диференціація об'єктного значення в семантико-синтаксичній структурі речення : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Я. М. Степаненко. – К., 2008. – 24 с.
6. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові / Г. М. Удовиченко. – К. : Наук. думка, 1968. – 216 с.

SUMMARY

The article is the attempt to analyze conditions of entry of obligatory object spreaderto the sentence with prefix-prepositional correlation, features of the representation of object situationin syntactic structures.

Key words: *prefix-prepositional correlation, verbal predicate, right-side spreader, objectrelation.*

Ольга Гришко
(Полтава)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОПАНУВАННЯ ДІТЬМИ МАТЕМАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Проаналізовані математичні терміни, які засвоює дитина дошкільного віку, та запропоновані вправи, які сприяють розв'язанню проблеми свідомого засвоєння математичних знань.

Ключові слова: *математична мова, терміни, дошкільний навчальний заклад.*

Математична грамотність – важливий елемент культури сучасної людини. Доведено, що цілеспрямоване навчання дітей математиці має починатися якомога раніше.

Саме у дошкільному віці при формуванні елементарних математичних уявлень дитина вперше стикається з так званою математичною мовою, яка

характеризується точністю, чіткістю, лаконічністю та стислістю. Завдяки цьому збагачується мова дитини, розширюється її кругозір, розв'язується головне завдання ознайомлення дитини з елементами математики у дошкульному навчальному закладі (ДНЗ) – підготовка до вивчення математики у початковій школі.

Мета нашої роботи проаналізувати математичні терміни, які засвоює дитина дошкульного віку, звернути увагу на особливості їх використання у ДНЗ та виявити методичні шляхи розв'язання проблеми свідомого засвоєння математичних знань.

Зупинимось на деяких фрагментах опанування дошкульниками математичної термінології.

Дитина за допомогою вихователя знайомиться з такими суто математичними поняттями, як число, цифра, геометрична фігура, площинні фігури: трикутник, прямокутник, квадрат, чотирикутник, круг, коло, об'ємні фігури: куля, куб та ін., величини: довжина, ширина, висота, маса, час. Всі ці поняття є результатом абстрагування. Зрозуміло, що давати наукові означення цих понять ще не слід, треба шукати інший шлях роботи у ДНЗ.

Виходячи з вікових можливостей дитини, ми використовуємо неявні (остенсивні) означення.

Остенсивні означення використовуються для введення термінів шляхом демонстрування об'єктів, якими ці терміни позначаються. Тому остенсивні означення називають ще означеннями шляхом показу. Вихователь показує декілька чотирикутників і повідомляє: «У цих чотирикутників кути прямі. Це прямокутники».

Вихователь повинен знати і деякі особливості засвоєння геометричних понять дітьми дошкульного віку. Треба звернути увагу на те, що хоча поняття прямокутник є родовим по відношенню до поняття квадрат, у ДНЗ ці поняття протиставляються. З поняттям квадрата дітей знайомлять наголошуючи, що фігура має рівні сторони і рівні кути.

Методист Столяр А. А. вважає недоцільним для дошкульнят вводити термін «коло» і пропонує у ДНЗ користуватися лише поняттям «круг» (6, с. 98). Інші методисти у своїх розробках розмежовують ці поняття, дітям дається окремо опис кожного з них: так, круг порівнюється з прямокутником і з'ясовуються його властивості – геометрична фігура, яка котиться, не має кутів, не витягнута; коло описується як межа круга (5; 10).

Дошкульнята вчаться відповідати на такі питання, які пов'язані з математичною стороною дійсності: Скільки ...?, Котрий ...?, На яку фігуру схожа...? та ін.

Уточнюються та закріплюються знання термінології, пов'язаної з відношеннями між предметами: під, над, в, попереду, між, зліва, справа, лівіше, правіше, більше, менше, вище, нижче, вужче, ширше. Ця термінологія не викликає утруднень у дітей, окрім визначень таких відношень як зліва, справа, лівіше, правіше. Вихователь повинен звернути на це увагу і використати як запропоновані методистами прийоми: звернення уваги дітей на дії характерні для кожної руки (7, с. 156), так і прийоми, які часто використовують у практиці

вихователі – для кращого запам'ятовування напрямів вихователь на перших порах, наприклад, на праву руку дитини пов'язує кольорову смужку.

В останній час науковці, методисти, вихователі все частіше звертають увагу саме на розвиток математичної мови дитини (2; 3; 4; 6), пропонуючи різні шляхи розв'язання цього питання.

Дуже цікавою нам здається книга педагога-новатора Н. П. Васильченко «Жива математика», автор якої наголошує на необхідності ознайомлення дітей з лексичними основами математики (1). На його думку, критерієм розуміння змісту математичних слів є вміння дитини відповідно діяти з матеріалом, що вивчається, уміння застосовувати вивчене на практиці.

Пропонуються до засвоєння такі поняття: один, багато, жодного, всі; перший, останній, сусідній, попередній, наступний; кожний, по черзі, у колону, у шеренгу; числа від 1 до 10; порядкові і кількісні числівники; порівняння чисел у межах 10 (більше, менше, дорівнює); збільшення на 1; лічба у прямому порядку; зменшення на 1; лічба у зворотному порядку; способи зрівнювання кількості предметів (до більшого, до меншого); скільки стало? на скільки більше? на скільки менше? більше на...; менше на...; по 1, по 2,..., по 10 розкласти предмети на 2, 3,..., 10 груп (купок); через 1, через 2, ..., через 10; збільшення, зменшення числа на кілька одиниць; склад чисел 2–10; дії додавання і віднімання в межах першого десятка; розв'язування задач.

Курс «Лексичні основи математики» під авторством методиста Н. П. Васильченко складається з десяти блоків-сходинок. Враховуються індивідуальні особливості кожної дитини, тобто хронологічно заняття за темою кожного блоку тривають стільки, скільки необхідно, щоб дитина повністю засвоїла матеріал.

Кожна сходинка – блок розпочинається з розділу, у якому автор пропонує ознайомитися батькам, вихователям, перш ніж розпочинати роботу з дитиною, з очікуваними результатами. Після цього йде коментар. У коментарі вказано, що дитина не просто повинна виконати і прокоментувати свої дії, але й придумати власне аналогічне завдання для дорослого, знайти і виправити помилку, яку навмисне пропонує педагог. Саме це дозволяє визначити, засвоїла дитина матеріал чи ні, і, у відповідності з цим, продовжувати роботу далі. Детально розписуються лише перші 5 сходинок, а потім вже творчий педагог (а саме до цієї категорії дорослих звертається автор) працює самостійно.

Деякі методисти для дітей 3-4 років пропонують використати робочі зошити, які включають такі завдання; розфарбувати, закреслити, сполучити лініями, навести пунктирні лінії, вказати стрілкою на якийсь предмет, домалювати, порівняти і знайти відмінності, позначити відмінності, встановити відповідність, встановити закономірність, знайти такий же предмет, намалювати більший, менший предмет, намалювати стільки ж, більше, менше, встановити порядок між предметами, встановити, хто важчий, хто легший, хто правіший, хто лівіший. Наприклад, можна представити завдання, які сприяють збагаченню мови дітей, розвитку спостережливості, уяви:

1. Закресли зайвий предмет.
2. Знайди однакові предмети.

3. На малюнку намальовані транспортні засоби. Пропонується назвати кожен предмет і дати назву цій групі предметів.

4. На малюнку намальовані капуста, огірок та томат. Пропонується назвати кожен предмет і розфарбувати червоним кольором не огірок і не капусту.

5. Розфарбувати стільки квадратиків, скільки відмінностей знайдеш на малюнках.

6. Визначити предмети, що внизу, що вгорі, що перед будинком, що позаду нього.

7. На малюнку намальовані терези з тваринами. Пропонується розфарбувати легших істот.

8. На малюнку намальовані зимовий і літній спортивний інвентар. Пропонується назвати кожен предмет і розфарбувати предмети, якими не користуються влітку.

Важливо правильно навчати дітей дошкільного віку використовувати такі слова, як багато, мало, декілька, жодного, всі, деякі та ін.

Цілком можливо пропонувати дітям дошкільного віку вправи такого змісту: «Виправ малюнок так, щоб він відповідав реченню. Доповни сказане так, щоб воно стало правильним. Якщо речення неправильне, виправ його».

Наприклад, дитині пропонують малюнки, на яких зображено 8 трикутників, два з них чорні, останні білі. Вихователь проводить бесіду: «Кожен трикутник на цьому малюнку чорний. Ти не згоден? Тоді виправ малюнок. Як ти зробиш, щоб кожен трикутник був чорний?» Дитина повинна замалювати всі білі трикутники чорним олівцем.

Вихователь може провести і таку роботу. Пропонується малюнок, на якому зображені різні фігури: трикутники – великі білі і маленькі чорні і білі, чотирикутники – великі чорні і великі білі, круги – маленькі чорні. Вихователь каже: «Уважно поглянь на малюнок і доповни речення. Кожен чотирикутник...(великий). Кожен великий трикутник...(білий). Немає білих...(кругів) та ін.

Доцільно запропонувати у даному випадку малюнок з іграшками та шкільними речами, запитати дітей: «Чи можна сказати, що всі зображені предмети є іграшками?» Діти повинні відповісти, що деякі предмети є іграшками, а деякі – шкільними речами.

Таку роботу варто проводити під час занять з математики, використовуючи допущені дітьми неточності у висловленнях, малюнки, спеціально виготовлені таблиці.

Підводячи підсумок, треба відмітити, що робота вихователя сучасного ДНЗ з дітьми по засвоєнню ними математичної термінології дуже важлива для подальшого навчання дитини у початковій школі.

Ми саме наполягаємо на спеціальній роботі дітей з вербальним матеріалом, так як виявлено суттєві взаємозв'язки між показниками розвитку вербальних здібностей дітей та їх успішністю з математики. Якщо проводити запропоновану нами роботу на належному методичному рівні у ДНЗ, то тим самим ми зробимо неоціниму послугу для розвитку мислення і мови дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко Н. П. Жива математика: Посібник для підготовки дитини до школи / Н. П. Васильченко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 128 с.
2. Михайлова З. А. Педагогическая поддержка ребенка в логико-математической деятельности / З. А. Михайлова, Е. А. Носова // Дошкольная педагогика. – 2012. – № 1. – С. 8-9.
3. Скворцова С. Формування логіко-математичної компетентності п'ятирічних / С. Скворцова // Дошкільне виховання. – 2011. – № 10. – С. 15–19.
4. Терещенко І. Цікава математика надворі і вдома. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення дітей / І. Терещенко // Дошкільне виховання. – 2011. – № 6. – С. 30–31
5. Тиква Т. Геометрія, що довкола. / Т. Тиква. // Дошкільне виховання. – 2003. – №10. – С. 14-15.
6. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / Р. Л. Березина, З. А. Михайлова, Р. Л. Непомнящая и др. под ред. А. А. Столяра. – М.: Просвещение, 1988. – 303 с.
7. Щербакова К. И. Методика формирования элементов математики у дошкольников: учебное пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Щербакова К. И. – К: Основа, 2005. – 310 с.

SUMMARY

In article are analyzed mathematical terms which are assimilated by the child of preschool age. The author offers exercises which promote a solution of the problem of conscious assimilation of mathematical knowledge.

Key words: *mathematical language, terms, preschool educational institution, preparation for school.*